

VZNIK OBORU ZDRAVOTNÍ LABORANT

Zdena Rychnovská, Miloš Nejedlý

Obvykle se při různých výročích vzpomíná a nejinak tomu bylo i na 25. jubilejní celostátní konferenci biochemických laborantů „BIOLAB 88“ v Liberci. Chcete se nadýchnout té správné atmosféry doby před padesáti lety, kdy to všechno začalo? Tak se pojdte s námi ponořit do krásných vzpomínek lidí, kteří nejen stáli u zrodu oboru, ale velkou měrou se podíleli na jeho dalším vývoji.

Vývoj klinické biochemie a oboru zdravotní laborant

V roce 1937 mě přednosta I. interní kliniky prof. MUDr. K. Hynek vyslal na delší studijní pobyt do Courtouldova Biochemického ústavu v Londýně, abych se tu seznámil s nově se rodícím oborem klinické biochemie. Londýnský biochemický ústav spolupracoval s velkou londýnskou nemocnicí Middlesex Hospital a obstarával pro ni veškerá rutinní biochemická vyšetření. Podobné zařízení existovalo také v nemocnici, která byla určena pro postgraduální výchovu lékařů v Hammersmithu.

Když jsem nastoupil do práce v londýnském ústavu, byl jsem prof. Doddsem přidělen nejprve do centrální rutinní laboratoře, kde jsem se měl seznámit s veškerými tehdy v Middlesexu používanými rutinními biochemickými vyšetřeními. Byla jich už tehdy hezká řádka a všude bylo třeba začít „od piky“, přípravou roztoků. Teprve pak bylo možno přejít na vlastní analytiku. Vedoucím této rutinní laboratoře nebyl lékař a dokonce ani vysokoškolač nelékař. Dozvěděl jsem se později, že Mr. Berret byl původně laborant, který dosáhl hodnosti bakaláře. Ostatní pracovníci laboratoře byli technické laboratorní síly. Od nich jsem se učil pracovat s fotokolorimetrem, který jsem tu poznal, naučili mě jak připravovat Nesslerův roztok pro stanovení dusíku, prováděl jsem za jejich instruktáže bilanční studie výdaje dusíku v moči a ve stolici, učil se titrovat vitamin C a řadu jiných rutinních stanovení. Mohl jsem tu také poznat, jak účelně laboratorní práci organizovat, aby se zvládly velké příděly materiálu, které do laboratoře docházely ze všech oddělení celé nemocnice.

Když jsem se pak po delším pobytu, jehož větší část byla po absolvování rutinního zácviku věnována práci vědecké, vrátil na kliniku a referoval o získaných zkušenostech, rozhodl prof. Hynek, že podle tohoto vzoru zorganizujeme biochemické vyšetření na klinice.

Doposud si nezákladnější vyšetřování prováděli buď lékaři sami nebo snaživí medicové „fiškusové“. Ale byla to vždycky jen amatérská práce bez velkých nároků na přesnost. Bylo jasné, že máme-li podstatně zlepšit tento stav, potřebujeme k tomu erudované síly, technické síly, laboranty. Tato profese ovšem ještě neexistovala. Proto naše první volba padla na sestry. Na klinice jsme vybrali dvě – byly to sestry Kublová a Valešová – které jsem v nejdůležitějších vyšetřovacích metodách zacvičil. Ale na dlouho to nestačilo. Napadlo nás, že by se pro tuto práci dobře hodili pracovníci – drogisté, kteří mají k chemické práci blízko. Měli jsme šťastnou ruku. Dva z nich, Jirgl a Kořínek, se stali průběhem doby vysoce kvalifikovanými pracovníky, kteří rutinní úkoly zvládali zcela samostatně a dovedli výrazně přispět i k organizaci laboratorní práce. Později přibyla paní Semerádová, která na naši kliniku přešla z bratislavského pracoviště mikrobiologického. V laboratoři zůstala až do nedávna.

Po skončení druhé světové války mě pozval dr. J. Střítežský na tehdejší Zemský národní výbor a seznámil mě s tzv. Nedvědovým plánem na organizaci socialistického zdravotnictví. Nedvěd sám (za války byl umučen nacisty) byl biochemicky orientován a ve svých propozicích předpokládal vytvoření centrálních laboratorních služeb pro uspokojování potřeb rutinní diagnostické práce v Ústavech národního zdraví. Tehdy mi bylo uloženo, abych se ujal řešení tohoto úkolu. Bylo od začátku zřejmé, že k plnění tak náročných požadavků bude třeba, aby vznikající centrální laboratoře měly klinicko-biochemicky erudovaného lékaře, ale nezbytně také dostatek technických laboratorních sil.

Prof. Hynek měl pro tyto potřeby velké porozumění, a tak se podařilo jeho pomocí získat v budově bývalé německé lékařské chemie prostory, kde se začala budovat první „centrální laboratoř“ fakultní nemocnice a kolem ní se začala tvořit první „škola pro laboranty“.

Pro výuku jsem získal patologa (Dr. Ort), hematologa (Dr. Suchan), fyziologa (prof. Málek). Pracovali s námi dva nadšení posluchači biochemického ústavu (vedeného prof. Koštířem), K. Slavík a Č. Michalec. Ti v laboratoři zůstali i po ukončení studia na fakultě. V praktické výuce pomáhali Jirgl, Kořínek a Semerádová.

Škola byla zprvu organizována tak, že běžel nejprve čtyřměsíční teoretický (přednáškový) běh a pak teprve čtyři měsíce praktická výuka. Kurz byl ukončen zkouškou.

Tyto kurzy běžely celkem dva roky a jejich absolventům byla později přiznána plná kvalifikace, jako pozdějším absolventům čtyřleté školy pro technické laboratorní síly. První škola vznikla v Praze II na Alšově nábřeží. My, kteří jsme vyučovali v prvních kurzech, jsme pak byli pověřeni vypracováním prvních učebních osnov pro tuto čtyřletou školu; spolupracoval na nich také zesnulý dr. Hrabáně, který vedl biochemické laboratoře na IV. interní klinice. Výuku biochemie ve škole obstarávali pracovníci centrální laboratoře FN, Hořejší, Hrabáně, Slavík, Michalec.

Práce školy se ovšem již od počátku diferencovala. Školily se tu technické síly pro pracoviště rentgenové, pro stomatologii, hematologii, mikrobiologii a biochemii.

Centrální laboratoři FN tedy prošla a postupně se zde vyškolila celá řada technických laboratorních sil ještě před vznikem čtyřleté odborné školy. Někteří z nich vyzráli v samostatné vědecké pracovníky. Jirgl např. objevil lipoprotein X, který se stal ukazatelem obstrukce jaterních vývodných cest a je i ve světovém písemnictví uváděn jako Jirglův test. Kořínek se velmi dobře uplatnil v rozvíjení elektroforetických metod, zejména k detekci HBs antigenu. Kulendová odešla z naší laboratoře se svým chotěm do Ústí nad Labem a dobře se tu uplatnila ve škole pro technické síly, která vznikla v tomto městě.

Když jsem z fakultní laboratoře přešel do Výzkumného ústavu hematologie, poznal jsem tu rovněž velmi mnoho vysoce kvalifikovaných laboratorních sil. Někteří dokonce absolvovali úspěšně vysokoškolské studium při zaměstnání. O. Mach je dnes výzkumným pracovníkem Ústavu molekulární genetiky ČSAV, Křeček vynikl v oblasti práce serologické, Viktora v hematologii. Naši hematologičtí laboranti se také vyškolili tak, že dovedou hladce zvládat rutinní práce hematologické i sérologické laboratoře.

O další vzdělávání lékařů dnes pečuje Institut pro doškolení lékařů a farmaceutů. Ukázalo se, že je třeba, aby také pro technické laboratorní síly existovala instituce, kde by se dovídaly o novinkách svého oboru, kde by se doškolovaly a také kde by se podro-

bovaly zkouškám, jejichž složení podmiňuje dosažení vyšších kvalifikačních stupňů. Takový doškolovací ústav dnes existuje v Brně.

Velmi brzy se ukázalo, že kvalita práce technických laboratorních sil je taková, že je třeba, aby se s jejími výsledky seznámili pracovníci příslušných lékařských oborů, kteří tvoří náplň Ústavů národního zdraví. V letech, kdy jsem byl předsedou České lékařské společnosti, vznikla řada Společností se specializovaným odborným zaměřením. Tehdy také vznikla myšlenka, jejímž hlavním iniciátorem byl prof. Homolka, aby se vytvořila v rámci České lékařské společnosti a obdobně i na Slovensku – Společnost pro technické laboratorní síly. Myšlenka byla realizována a již od samého začátku existence nové společnosti se ukázalo, jak to bylo potřebné a užitečné. V řadách laborantů byli již tehdy pracovníci, kteří svými zkušenostmi odbornými i organizačními výrazně přispěli k náplni práce nové Společnosti. Vzpomeňme na mnohé: Mojžíše z laboratoře Homolkovy, Padevěta z laboratoře Nejedlého a Stacha z laboratoře Jilemnické.

Společnost od počátku svého vzniku intenzivně žije odbornou činností, jejíž výsledky úspěšně prezentuje na každoročních zasedáních. Probíráme-li se programy vědeckých jednání, najdeme tu řadu prací velmi vysoké úrovně, ať už jde o práce zaměřené na pracovní metodiku nebo práce řešící závažné otázky výzkumné. Práce společnosti, její biochemicky diferencované části, se také často objevují v našem časopise, věnovaném biochemické problematice, BIOCHEMICA BOHEMOSLOVACA.

Letos se scházíte, abyste prezentovali výsledky své práce a také si připoměli, co se za dobu existence Společnosti podařilo. Ukážete znovu, jak důležitý článek pro naše zdravotnictví vaše práce představuje. Zvládáte nespočetná kvanta analýz, jež na vás požaduje rutina, osvojujete si rychle práci na nových, stále se vyvíjejících a zdokonalujících aparaturách. Lékaři se mohou plně spolehnout na výsledky Vaší práce a neváhám to říci, mnohde se učí od vás. Aspoň to říkám za sebe a mám v tom zkušenost od roku 1937!

Ať se tedy váš nynější, jubilejní sjezd vydaří po všech stránkách a každý další nechtě je vždy ještě o trochu lepší.

Váš J. Hořejší (10. 4. 1988 – 25. BIOLAB 88)

Co myslíte, jako by to snad pan profesor Hořejší říkal včera. Ale pojďme dál ke zrodu.

Zrod Společnosti klinické biochemie a sekce biochemických laborantů

Tak zní název autentického článku prof. MUDr. Jiřího Homolky, DrSc., který napsal pro Sborník 25. jubilejní celostátní konference biochemických laborantů „BIOLAB 88“ v Liberci ve dnech 4. -7. září 1988. Připomeňme si další fakta:

Čtvrt století uplynulo od začátků BIOLABů. Rád si vzpomínám, jak jsme s hrstkou nadšenců pro myšlenku vaší vědecké činnosti a společnosti začínali. Nebylo to snadné a nebylo nás mnoho. Říkám to proto, aby mladí nepřijímali to co dnes máme jako samozřejmé. Muselo se o to bojovat.

Dovolte mi stručný pohled do historie. V roce 1958 byla založena Společnost klinické biochemie a 6. prosince 1962 začala při této společnosti pracovat komise biochemických laborantů. Sešli jsme se poprvé v čítárně Fakultní polikliniky v Praze a tehdy nás

bylo třicet, což jsme považovali za úspěch. Převážně to byli pražští laboranti a z těch mimopražských to byli zástupci Brna, Jihlavy, Benešova, Sokolova a Jilemnice. Ještě dvě další pracovní schůze jsme mohli konat v čítárně, ale pro další akci byla již čítárna malá a začali jsme konat pracovní schůze v posluchárně Fakultní polikliniky v Praze. To se nás již začalo scházet ke stu účastníků a v této době jsme také navázali kontakty se slovenskými laboranty a začali jsme připravovat I. celostátní konferenci, která proběhla ve třech dnech 4. – 6. 6. 1964 v Jilemnici, kde se sešlo 185 účastníků. Konference probíhala za minimálního pochopení tehdejších vyšších orgánů, ale za podpory KÚNZ a FN v Hradci Králové, ředitelství OÚNZ v Semilech a ZV ROH a ředitelství nemocnice v Jilemnici a za obětavé organizace Emila Stacha. Ještě někteří účastníci této akce jsou dnes mezi námi, také jsem se osobně účastnil a vskutku nebyla to lehká situace, ale podařilo se nám překonat obavy, které vyvolávala nepříznivá reakce některých činitelů. Těžko se začínalo s těmito konferencemi, ale pracovní nadšení laborantů a jejich všestranná aktivita dala základ těmto akcím.

Tehdejší komise nežila jen konferencemi, ale i pracovními schůzemi, které byly konány 3 – 4 ročně.

Tato bilance je víc než příznivá, když uvážíme, že bylo předneseno dosud mnoho set referátů a předáno velké množství zkušeností. Při rozvíjení těchto velmi hezkých akcí chci vzpomenout i další jména: Jiřinu Pilovou (Brno), Hanu Gubalovou (Bratislava), Dagmar Slámovou (Hradec Králové), Annu Stratilovou (Olomouc), Prisku Špeníkovou (Banská Bystrica), Mirka Padevěta (Kladno), Mirka Daševského (Ostrava), Dagmar Zunovou (Cheb) a další, ale nemohu opomenout dlouholetého vědeckého sekretáře Járu Mojžíše (Praha) a nynější předsdkyni Martu Šedinovou (Český Krumlov). Byli a jsou to lidé, kteří chtěli svou myšlenku prosadit a vytrvali. Nestačilo by vzplanutí ani skvělá myšlenka. Bez cílevědomé vytrvalosti nepřichází úspěch.

Určitý čas bylo nejasné, zda laboranti mohou být členy Společnosti klinické biochemie. Původně mohli být členy jen atestovaní laboranti (PSS), kteří měli publikační činnost a o jejich členství rozhodoval výbor Společnosti klinické biochemie. Nebylo to věcí této společnosti, rozhodující byly stanovy České lékařské společnosti. Mnozí z nás vycházeli z naší přirozené pracovní pospolitosti, která je základem dobrých výsledků a netrvali na dřívějších zásadách a navrhovali pokrokové řešení, ale uvedený organizační řád trval do roku 1969, kdy v rámci federalizačních opatření byla ustavena Česká společnost klinické biochemie, která byla iniciátorem dalšího vašeho organizačního rozvoje, a tak byla 1. října 1971 založena Společnost SZP technických oborů.

Je historickou zásluhou biochemických laborantů, že se zdařilo prosadit založení této společnosti, poněvadž jejich příklad byl přitažlivý pro všechny další laboranty a jejich aktivita byla nevývratným argumentem v předsednictvu České lékařské společnosti. Mohu to plně potvrdit jako tehdejší vědecký sekretář.

Nakonec se nám podařilo uskutečnit to, co si tak mnozí přáli a také pro to pracovali, a tak z celostátních konferencí laborantů se staly ojedinělé biochemické kongresy s později přijatým názvem „BIOLAB“, jejichž tradice je plně vyvinuta a dnes dovršíme první čtvrtstoletí.

Česká společnost SZP technických oborů má dnes 2 738 členů a dělí se na sekce: biochemickou, radiologickou, ortopedickou, stomatologickou, histologickou, hematologicko-transfúzní, farmaceutickou a genetickou.

Sekce biochemická sama má 431 členů a její základna má ročně vzestupný trend. Úzce spolupracuje se slovenskými kolegy, kteří mají jinou organizační strukturu. Velmi těsně spolupracuje se Společností klinické biochemie a úkoly, které nás čekají, stále rostou, a proto je dobré scházet se a předávat zkušenost z provozu i z vědecké práce. Přál bych vám, aby nynější generace si zachovala pracovní nadšení, jak tomu bylo před léty, a aby úspěšná činnost, prohlubování znalostí a konečně úroveň a kvalita zdravotní péče se dále zvyšovala. Záleží na vás, kolik budete moci dát navíc pro tuto společnost k prospěchu našeho zdravotnictví a především pro pomoc našim nemocným.

Přeji mnoho dalších úspěchů vám i BIOLABům.

Prof. MUDr. Jiří Homolka, DrSc.

Byla založena komise biochemických laborantů při Společnosti klinické biochemie a na její činnost vzpomíná i další zakladatel a aktivní člen Mirek Padevět, emeritní vedoucí laborant z OKB nemocnice Kladno ve svém příspěvku pro 25. BIOLAB 88:

Biochemičtí nadšenci organizují BIOLABy

Už čtvrt století se scházejí biochemičtí laboranti z celé naší republiky každoročně na celostátní konferenci – BIOLABu – aby tak završili celoroční odbornou činnost sekci biochemických laborantů Společnosti SZP technických oborů České i Slovenské lékařské společnosti. Děje se tak vždy za přítomnosti našich předních odborníků a za velké účasti lékařů a ostatních vysokoškoláků pracujících v klinické biochemii. Svědčí to o dobré práci sekce biochemických laborantů i o nezastupitelném postavení BIOLABů, v odborné a vědecké činnosti klinické biochemie i České lékařské společnosti. Oblibu BIOLABů zvyšují i jeho společenské a kulturní akce doprovázející odborný program.

BIOLABy nevznikaly lehce. Tvrdě jsme museli bojovat o samu existenci naší sekce. Píší o tom na jiném místě povolanější. Přesto připomínám, zvláště mladým laborantům, datum 6. 12. 1962, kdy se sešla v Praze podle dochované prezenční listiny skupina třiceti nadšených a zapálených laborantů, aby za přítomnosti tehdy doc. Homolky založili komisi biochemických laborantů při sekci klinické biochemie Čs. Lékařské společnosti. Řada z nich pracovala po dlouhou dobu aktivně jak v komisi a později v sekci biochemických laborantů ať už ve výboru, nebo jako organizátoři přednáškových schůzí a celostátních konferencí.

Završením první etapy činnosti komise byla I. celostátní konference biochemických laborantů konaná v roce 1964 v Jilemnicích, jejímž iniciátorem a hlavním organizátorem byl Emil Stach. Pro mne byla tato konference zvláště významná proto, že jsem na ní vstoupil do aktivní práce tehdejší komise biochemických laborantů. Stal jsem se členem výboru komise a krátce na to jejím předsedou. Ve výboru komise a později sekce pracuji nepřetržitě dodnes a prošel jsem všemi jeho funkcemi – pracoval jsem jako člen výboru, předseda a dlouhou dobu jako vědecký sekretář.

Měl jsem ve své 25leté činnosti to štěstí, že jsem mohl spolupracovat s vynikajícími, obětavými, čestnými lidmi. Byli mistry svého oboru, vynikajícími organizátory a zapálenými odborníky, kteří dovedli získat své spolupracovníky pro náročnou práci v biochemických laboratořích a byli jim i vzorem i svými lidskými vlastnostmi. Mojižší, Stach, Továrek, Stratilová, Pilová, Zunová, Rottová, Hamplová – patří mezi zakladatele naší sekce,

Vodičková, Dostál, Fišer – obětaví funkcionáři výboru, a nelze nezpomenout kolegů ze Slovenska, kteří stáli u zrodu naší sekce – Špeníková, Gubalová, Košťál, Šuriak. Připomínám tato jména proto, že někteří již nejsou mezi námi, někteří již z našich laboratoří odešli a ostatní se k odchodu již pomalu chystají. Ale je to především jejich zásluha, že naše sekce i naše Společnost SZP technických oborů dosáhla tak vynikajících výsledků v odborné, vzdělávací a výchovné činnosti a jejich jména by neměla být zapomenuta. A jejich vlastnosti ať jsou vzorem pro generaci dnešních laborantů i dnešních představitelů naší sekce – Šedinová, Nejedlý, Smítková, Šuráni, aby pod jejich vedením byla práce naší sekce stále úspěšnější.

Při tomto slavnostním a jubilejním setkání není možno nezpomenout s úctou a díkem i dalších obětavých pracovníků naší sekce a z nich především organizátorů našich BIOLABů. Organizovat tak velké akce, zajistit odborný, společenský a kulturní program, ubytování a stravování, a to při stále stoupajících nárocích účastníků, vyžaduje nadlidské úsilí a skutečnou lásku k práci i k oboru. A úspěšné výsledky, vzorná organizace a vysoká účast na BIOLABech ukazují, že takových nadšených pracovníků je stále tolik, aby práce naší sekce mohla úspěšně pokračovat.

BIOLABů bylo do dneška 25. Každý z nich přinesl něco nového, každý z nich znamenal mezník ve vývoji laboratorní práce a oboru. Některé přeci jenom svým významem zasluhují připomenout.

První jilemnická konference zůstane rozhodně historicky nepřekonatelná a budeme se k ní ve svých vzpomínkách stále vracet. Zpočátku platila zásada pravidelně střídát BIOLABy v Čechách, na Moravě a na Slovensku. První na Moravě byl v Brně, první na Slovensku v Bratislavě, pátý byl v Olomouci, šestý v Banské Bystrici a sedmý v Kladně. V roce 1968 bylo rozhodnuto, že Společnost J. E. Purkyně má být nadále společností výhradně lékařskou a SZP nemají být členy společnosti. Stáli jsme najednou mimo organizaci, ve které jsme více než šest let pracovali. Organizátoři vzpomínaných tří konferencí vynaložili veškeré úsilí, aby se BIOLABy konaly i za těchto podmínek. Na kladenské konferenci pak byla poprvé doprovodná výstava našich i zahraničních firem. V roce 1971 došlo v ČSR zásluhou prof. Homolky k vytvoření dvou samostatných společností SZP – Společnost sester a Společnost SZP technických oborů – které byly začleněny do České lékařské společnosti.

Desátá jubilejní konference byla opět v Jilemnici a poprvé nesla název „BIOLAB“. Na této konferenci byl Emil Stach vyznamenán medailí Čs. lékařské společnosti J. E. Purkyně. Na jedenáctém BIOLABu byla sekci biochemických laborantů předána vedoucím tajemníkem OV KSČ v Chebu a předsedou MNV medaile města Chebu za její záslužnou činnost pro naše zdravotnictví. Součástí patnáctého BIOLABu v Sokolově bylo i sympozium o výpočetní technice. Po vzoru Sokolova i další BIOLABy v Kladně a Českém Krumlově měly zařazena zvláštní jednání o aktuálních otázkách v klinické biochemii. V Kladně o racionálním využívání klinické biochemie v medicíně a v Českém Krumlově o správném využití zdravotnických pracovníků pracujících v biochemických laboratořích.

Na jubilejní dvacáté konferenci jsme poprvé předali zaslužitým členům naší sekce čestná uznání naší Společnosti SZP technických oborů – nejvyšší ocenění této společnosti. Šest měst bylo dvakrát hostitelem účastníků BIOLABů – Jilemnice, Brno, Hradec Králové, Banská Bystrica, Kladno a Cheb.

Bylo by toho mnoho, na co je v této slavnostní chvíli vzpomínat, co by bylo třeba zhodnotit a co připomenout. Třeba to, jakou roli při rozvoji našich laboratoří sehrály Sborníky při konferencích vydávané. Mnoho laboratoří mohlo zavádět nové metody jenom díky Sborníkům. A je třeba připomenout, že BIOLABy byly prvním odborným fórem, kde mohli svoji odbornou činnost prezentovat vysokoškoláci – nelékaři, do laboratoří postupně přicházející. A bylo by třeba zhodnotit práci celé naší sekce. To ale musí udělat povolanější.

Chci jen připomenout, že skutečnost, že sekce pracovala a pracuje dobře, je vyjádřena oceněními, která byla udělena členům naší sekce. Patnácti biochemickým laborantům bylo uděleno čestné uznání Společnosti SZP technických oborů dvěma medaile mi J. E. Purkyně. Dvěma biochemickým laborantům bylo dosud jako jediným SZP v ČSR uděleno nejvyšší vyznamenání České lékařské společnosti - Čestné členství.

Vzpomínkou na jilemnickou konferenci jsem začínal, odkazem na její atmosféru chci zakončit. Přeji všem mladým laborantům v jejich práci onen „jilemnický elán“, který jim přinese takové pracovní výsledky, kterými znovu získají ono „jilemnické sebevědomí“.

Miroslav Padevět

Skutečná pravda a věříme, že i kdybychom dnes přišli za Mirkem Padevětem, mluvil by stejně zaníceně jako v tomto příspěvku, možná by ho doplnil o poznatky dalších roků až do dnešního dne, protože jeho milovaná biochemie mu nebyla jen prací ale velkým koníčkem, kterému věnoval celý život.

Chceme z této doby uvést ještě jeden příspěvek, není dlouhý, ale za to je v něm plno jmen, před kterými se skláníme i dnes, protože oni pozvedli naši sekci zase výš a obětivali jí i spoustu svého volného času.

Poznáte, kdo je autorem, dříve než dočtete na konec?

Jak ten čas letí

Přišla mi pozvánka z biochemické sekce. Vypisují přihlášku a trochu mě zarazí pohled na oznámení: Jubilejní 25. BIOLAB. Je to možné? Je to opravdu už 25 let, co se každoročně scházíme?

Budu si to muset trochu promyslet. Konečně v příštích dnech se setkám s kolegyní, se kterou jsme právě v této sekci začínaly. Bylo nám tehdy o pár méně, měly jsme snad mnohem více elánu, ale taky méně životních zkušeností. Je to dobře. Je také dobře, že nás nikdy nepřestala bavit klinická biochemie a že nás nepřestalo těšit, mohly-li jsme něco udělat, co by prospělo pacientům a pořád nás moc mrzí, když se dělá zbytečná a špatná práce. Asi proto se člověk liší od zvířat, že pracuje, dokonce i chce pracovat a má z toho kupodivu radost, když se mu práce daří a najde spřízněné duše, které mají stejné tužby.

Všechny cesty nejsou stejné, a proto jsme se v naší profesi dovedly o věc pořádně pohádat. A toho si vážím! A když už mám tuto možnost jako pamětnice (škoda!) – napsat do tohoto jubilejního sborníku, chci toho využít a poděkovat všem, od kterých jsem se učila, se kterými jsem se poznala, a které jsem upřímně obdivovala právě pro jejich zaujatost v práci, skromnost a další vzácné osobní vlastnosti.

Jména Mojžíš, Stach, Padevět, Dostál, Šíma, Šuriak, Košťál – nejsou pro nás jmény, ale pojmy, jak má vypadat ten, který je organizátorem, laborantem, studentem, učitelem, údržbářem a hlavně vzácným člověkem. A ty, které začínaly před námi či s námi – Han-ka Gubalová, Anička Stratilová, Dáša Zunová, Anežka Oborníková a další a další. Ještě že jsou tu i mladší, kteří a které zase převzali práci v sekci.

Jak jsme rády, že jsou tu – Marta Šedinová, Miloš Nejedlý, Josef Šuráni, Bohunka Smít-ková – že zase vidíme vyrůstat novou generaci dobrých laborantů se vztahem k práci, k lidem, k naší profesi.

A jak tu tak sedíme a vzpomínáme na mnoho krásných zážitků – nejen ryze pracov- ních – víme, že jsme si představovaly mnohem víc, že jsme snily o mnohem větším pokroku v našem oboru, ale také dnes už víme, že všechny plány nelze realizovat za všech okolností. A proto přejeme Vám všem, kteří přes různé překážky přece jenom dáte přednost klinické biochemii a zůstanete jí věrni, hodně dobrých učitelů jako jsme měly my – prof. MUDr. Homolku – našeho „patrona“, primáře MUDr. Cicvářka, primáře MUDr. Nejedlého, prof. MUDr. Dzúrika, primáře MUDr. Bielika a další a další řady těch, kteří nás opustili či s námi dále pracují a záleží už na vás, jestli si uchováte to, co máme my – snad na každém OKB přátele, se kterými se rády setkáváme. A vždycky si máme co říci. A to je moc pěkná a vzácná věc.

A tak jsme si s Priskou připily, symbolicky zdravotním čajem od Emila Stacha – na zdraví všech, kteří s námi ten den nemohli být a moc litujeme, že až přijedeme do Prahy, že už nemůžeme projít známou chodbou polikliniky na Karláku a najít Járu na svém místě. Toho Járu, který v pozadí skromně a s velkým taktem vyřídil všechno, co druzí snad ani nedokázali.

Ale nebuďte smutní, založíme klub důchodců a na druhý sjezd vás pozvu do Brna! Ten první prý bude tradičně v Jilemnici. A třetí v Banské Bystrici.

Jiřina Pílová – Brno

Priska Špeníková – Banská Bystrica

Ještě jeden příspěvek bychom vám chtěli předložit, je skutečně ze života, je opravdu na co vzpomínat. Asi už víte, kdo ho do Sborníku 25. BIOLABu v Liberci psal – no přece Emil Stach z Jilemnice. Doufám, že nám Emil v tom biochemickém nebi promine, když jeho povídání trochu zkrátíme, hlavně chceme uvést další jména těch, kteří se o náš krásný obor zasloužili a pomohli jeho pomyslnou latku pozvednout výš.

Je opravdu na co vzpomínat

Tyto vzpomínky jsou psány pro vás, laboranty dnešní doby – naše nástupce, abyste lépe pochopili nás a porovnali to s dneškem. Abyste mnohé dělali lépe, než se dařilo nám, a abyste drželi alespoň tak pohromadě jako my.

Za našich mladých let byla pracovní doba delší, pracovalo se i v sobotu, nebyla televi- ze, nepoužívalo se slova víkend. Přitom jsme nebyli zdaleka tak vyčerpáni a unaveni jako dnešní generace stejného věku. Tehdy nebyly tak náročné pohotovostní služby jako dnes, pohotovost se držela doma v bytě a nebyla zneužívána. Ale i za nás byly velké problémy – žili jsme v době epidemií, viděli jsme často umírat děti na komplikace jejich nemoci a mladistvé i dospělé na tuberkulózu a jiné choroby. Jde mi mráz po zádech,

když si vzpomenu, že se v té době používal ke vpichu do prstu Franckův bodec, který se mezi jednotlivými vpichy „dezinfikoval“ ponořením na několik okamžiků do éteru. Vše se vyvíjí a mění. Jeden parametr se snad v životě nemění – jsou to kontrasty lidských povah. S některými lidmi je radost pracovat, s jinými je to umění a s některými dokonce utrpení. Snažím se po letech zařadit do profilu svých vzpomínek ty nejhezčí a nezapomenutelné a znovu si tak promítnout osobnosti s ryzím charakterem a vysokou profesionální úrovní.

V letech 1946-47 byla v Praze otevřena dvouletá škola pro laboranty, kterou založil a vedl prof. MUDr. Jaroslav Hořejší. Střední odborné školy dnešního typu vznikaly teprve po roce 1948 a byly zpočátku tříleté. První absolventi vycházeli v roce 1951. V laboratořích pracovalo tehdy hodně mužů a některé třídy na středních zdravotnických školách byly jenom chlapecké.

Neutěšená forma odměňování donutila mnoho mužů – laborantů ke změně zaměstnání. Ve zdravotnictví zůstali jen ti, kteří měli své povolání nade vše rádi a doslova se mu obětovali.

Začátkem roku 1952 mi pediatr prim. Karban vyjednal týdenní pobyt v biochemické laboratoři I. dětské kliniky v Praze na Karlově, kterou vedl as. MUDr. Jiří Homolka. Také jeho blízcí spolupracovníci – T. Geršl, J. Mojžíš, E. Hamplová, V. Hodrmentová a H. Březinová – se stali mými celoživotními přáteli. Získal jsem zde ty nejnужnější zkušenosti i nezbytné potřeby pro mikroanalýzu. Když jsem v roce 1957 nastoupil do Jilemnice, poznal jsem v ústřední laboratoři v Liberci další dva průkopníky oboru – Václava Jagoše, vedoucího laboranta na biochemii a Vladimíra Žďárského, vedoucího laboranta hematologického úseku.

V zahraničí již některé firmy dodávaly laboratořím soupravy chemikálií a roztoků na různá vyšetření. Firma AMES v Anglii začala s výrobou papírků na vyšetření moče, které však byly pro nás tehdy nedostupné. Ale i u nás se objevili první průkopníci. Josef Továrek v Brně vyrobil u nás první enzymatické papírky k důkazu glukózy v moči. V Kladně prim. MUDr. Bedřich Nejedlý, Miroslav Padevět a spol. sháněli tehdy v různých JZD křen, když sehnali několik pytlů, navlékli si protiplynové masky a začali s výrobou peroxidázy. Tak vznikaly první československé papírky na glukózu v moči – Glukophan.

V roce 1961 jsem se stal organizátorem akce, která byla jakousi generálkou na pozdější a dnes již tradiční konference BIOLAB. Byla to první Pracovní schůze v klinicko-laboratorní diagnostice, která se konala v pátek 19. května 1961 v Kulturním domě v Jilemnici.

Na podzim v roce 1962 prosadili „otcové“ československých laborantů prof. Homolka a prof. Hořejší u Československé lékařské společnosti J. E. Purkyně založení komise biochemických laborantů při Sekci klinické chemie. Prvním předsedou se stal Tomáš Geršl a jednatelem Jaroslav Mojžíš. Já jsem se stal členem výboru a hned na první schůzi jsem byl pověřen průzkumem možností uspořádat velkou celostátní akci - první celostátní pracovní konferenci biochemických laborantů, která proběhla ve dnech 4. - 6. června 1964 v Jilemnici. Tuto ojedinělou a nesmírně zdařilou akci navštívilo a bylo zde registrováno 260 účastníků včetně 5 hostů z Polska. Konference měla velký ohlas. Krátce po jejím skončení se vyjádřil bratislavský akademik prof. Niederland, že jilemnická konference byla infuzí do života sekce klinické chemie.

Na konferenci byly navázány prospěšné kontakty, poprvé se sešli laboranti z celé republiky, byla navázána velmi dobrá spolupráce mezi českými a slovenskými laboranty a někteří z účastníků se stali organizátory dalších konferencí: Daševský, Gubalová, Hamplová, Klierová, Košťál, Mojžíš, Padevět, Pilová, Rottová, Slámová, Stojanová, Stratilová, Špeníková a Zunová.

V roce 1968 po federalizaci se ČLS J. E. Purkyně stala střešní organizací, nově vznikly Česká a Slovenská lékařská společnost a Sekce klinické chemie změnila svůj název na Společnost klinické biochemie. Nově také vznikla Společnost SZP technických oborů a z původní komise biochemických laborantů se stala Sekce biochemických laborantů.

Konference biochemických laborantů se tak staly tradicí. Ujmout se organizace takové akce znamená nejen nadšení a odvalu, ale i velmi mnoho poctivé práce především pochopení a pomoc mnoha dalších lidí. Měl jsem velké štěstí, že jsem se až na několik výjimek potkával v životě s lidmi dobrými, upřímnými a obětavými, bez nichž by jednotlivec nemohl nic dokázat.

Prál bych vám i vašim zástupcům abyste tradici BIOLABů udrželi, i když v podmínkách, které jsou dnes v mnoha směrech obtížnější.

Název BIOLAB vznikl při pořádání jubilejní X. konference v Jilemnici v roce 1973 na které bylo 722 účastníků. Přeji Vám při organizování dalších konferencí mnoho úspěchů.

Emil Stach – Jilemnice

Co bylo včera

Není možné nezpomenout na Martu Šedinovou, vedoucí laborantku OKBH Nemocnice Český Krumlov a dlouholetou předsedkyni naší sekce biochemických laborantů. Bohužel zákeřná a nevyléčitelná nemoc rozhodla jinak a my jsme se s ní k našemu velkému zármutku museli rozloučit již 28. 10. 2003.

Ráda vzpomínám na vyprávění Marty o jejím prvním setkání s osobnostmi biochemického světa a na její ustanovení do funkce předsedkyně naší sekce. Schůze se tehdy konala v posluchárně fakultní polikliniky na Karlově náměstí. Martu provázely velké obavy, které nebyly vůbec na místě, jak jsme všichni za celá léta jejího působení ve funkci poznali. Jednala vždy smysluplně, s klidem a rozvahou a vždy měla na mysli profesní růst našeho oboru, za což jí patří velký obdiv.

Mimo tuto náročnou práci jak na oddělení v nemocnici, tak v sekci, byla vášnivou cestovatelkou a navštívila i některé exotické krajiny a o všem dokázala velmi zasvěceně a poutavě vyprávět.

Po přečtení všech příspěvků od našich pamětníků, ke kterým se dnes řadím i já, poznáte, že nejsem určitě sama, kdo vzpomíná na naši Martu jako na výraznou všestrannou osobnost, vždy s milým a uklidňujícím úsměvem ve tváři a to ne pouze se slzami v očích, protože bylo hlavně mnoho krásných chvil, které jsme společně strávili.

*Velký dík
Marie Vémolová – Praha*

A dnes...

Marta Šedinová byla mnohaletá členka výboru, kde pracovala do poslední chvíle. Po té, co osud změnil její plány, byla do výboru kooptována Martina Bunešová a po této změně a následujících volbách (duben 2006) výbor sekce zdravotních laborantů pracuje v tomto složení: Zdena Rychnovská – předsedkyně, Martina Bunešová, Marie Vémolová, Miloš Nejedlý a Jaroslav Chaloupka.

Tento výbor si vytyčil čtyři hlavní úkoly, kterými se bude hlavně zabývat: dbát na postgraduální vzdělávání laborantů konáním pracovních a regionálních konferencí a celostátního sjezdu, spolupracovat se subkatedrou klinických laboratoří NCO NZO Brno, úzká spolupráce se sekci zdravotních laborantů ČAS a pravidelná účast předsedkyně sekce na jednání výboru ČSKB a předávání infomací do výboru sekce.

Ač se jedná o velmi různorodou skupinu lidí – cíl máme jeden. Snažíme se nejen pokračovat v nastoupené cestě, ale spolupracujeme na rozvíjení našeho oboru, na který jsme právem hrdí a rádi bychom tuto hrdost předali i mladším kolegyním a kolegům.

Jaroslav Chaloupka pracuje jako externí pracovník NCO NZO Brno, subkatedry klinických laboratoří – obor klinická biochemie a je členem atestační komise pro praktickou i teoretickou zkoušku. Je navázána spolupráce s RNDr. Pavlou Hložkovou ze subkatedry klinických laboratoří – obor klinická biochemie. V současné době NCO NZO získal akreditaci k uskutečňování specializačního vzdělávacího programu v oboru klinická biochemie pro zdravotní laboranty. Část teoretická bude probíhat v NCO NZO Brno a část praktická ve FN U sv. Anny, Brno, ve FN Motol Praha a ve FN Plzeň. Toto studium se zahajuje ve 4. čtvrtletí 2007.

Místopředsedkyně naší sekce Martina Bunešová je členkou výboru Sekce zdravotních laborantů ČAS, a tím je zajištěna velmi úzká spolupráce, účast na veškerých jednáních na MZ i MŠ ČR, která se týkají vzdělávání, platových tříd pro zdravotní laboranty, činností zdravotnických pracovníků - nelékařů a ostatní problematiky s tím související. A tak máme možnost, jako odborná společnost, vznášet své připomínky, doplňky a podklady, a tím se spolupodílet na tvorbě budoucnosti naší profese – zdravotní laborant.

Uvádíme přehled celostátních sjezdů biochemických laborantů – a jejich organizátorů, které mimo jiné byly doložením profesního zájmu zdravotních laborantek a laborantů o jejich obor.

Výbor sekce biochemických laborantů

Přehled celostátních konferencí biochemických laborantů:

1964	(4. - 6. 6.)	JILEMNICE	Emil STACH
1965	(27. - 29. 5.)	BRNO	Jiřina PILOVÁ
1966	(26. - 28. 5.)	BRATISLAVA	Hana GUBALOVÁ
1967	(29. 6. - 1. 7.)	HRADEC KRÁLOVÉ	Dagmar SLÁMOVÁ
1968	(4. - 6. 7.)	OLOMOUC	Anna STRATILOVÁ
1969	(26. - 27. 6.)	BANSKÁ BYSTRICA	Priska ŠPENÍKOVÁ
1970	(1. - 3. 7.)	KLADNO	Miroslav PADEVĚT

1971	(30. 9. - 1. 10.)	OSTRAVA	Miroslav DAŠECKÝ
1972	(7. - 8. 9.)	KOŠICE	Helena VAŠČÁKOVÁ
1973	(29. 5. - 2. 6.)	JILEMNICE	Emil STACH
1974	(19. - 22. 6.)	CHEB-FRANTIŠKOVY LÁZNĚ	Dagmar ZUNOVÁ
1975	(22. - 25. 6.)	NITRA	Štefan KOŠTÁL
1976	(4. - 7. 7.)	BRNO	Marie STOJANOVÁ
1977	(4. - 7. 7.)	ČESKÉ BUDĚJOVICE	Věra VOŘÍŠKOVÁ
1978	(18. - 20. 10.)	SOKOLOV	Blážena ROTTOVÁ
1979	(5. - 7. 7.)	BANSKÁ BYSTRICA	Priska ŠPENÍKOVÁ
1980	(27. - 30. 8.)	KLADNO	Miroslav PADEVĚT
1981	(3. - 5. 6.)	ČESKÝ KRUMLOV	Marta ŠEDINOVÁ
1982	(5. - 7. 7.)	TOPOLEČANY	Július ŠURIAK
1983	(4. - 7. 9.)	HRADEC KRÁLOVÉ	Hana ŠERCLOVÁ
1984	(2. - 4. 7.)	NOVÉ ZÁMKY	Magdalena BLAHOVÁ
1985	(1. - 3. 7.)	JIHLAVA	Jaromír MEDUNA
1986	(16. - 18. 6.)	CHEB-FRANTIŠKOVY LÁZNĚ	Sonia ŠTRÉROVÁ
1987	(21. - 23. 9.)	PRIEVIDZA	Terézia BUJNOVÁ
1988	(4. - 7. 9.)	LIBEREC	Zdena RYCHNOVSKÁ
1989	(29. 8. - 1. 9.)	OSTRAVA	Eva SOLDÁNOVÁ
1990	(10. - 12. 9.)	KOŠICE	Eva SKÁLOVÁ
1991	(13. - 15. 5.)	PARDUBICE	Marie DVOŘÁKOVÁ
1992	(19. - 21. 10.)	BRATISLAVA	Edita TAHOTNÁ
1993	(29. 8. - 1. 9.)	BRNO	Věra POSPÍŠILOVÁ
1994	(29. 6. - 1. 7.)	MOST	Jiří HLAVÁČ
1995	(19. - 21. 6.)	PRAHA	Marie VĚMOLOVÁ
1996	(16. - 19. 9.)	HRADEC KRÁLOVÉ	Hana ŠERCLOVÁ
1997	(29. 6. - 1. 7.)	PELHŘIMOV	Hana HARUDOVÁ
1998	(21. - 23. 6.)	LIBEREC	Zdena RYCHNOVSKÁ
1999	(20. - 22. 6.)	VSETÍN	Marta MACHÁLKOVÁ
2000	(25. - 27. 6.)	ÚSTÍ NAD LABEM	Marta ŠLAPALOVÁ
2001	(9. - 11. 9.)	PLZEŇ	Jaroslava KUBÍNOVÁ
2002	(16. - 18. 6.)	OLMOUC	Petr SCHNEIDERKA
2003	(6. - 8. 4.)	PRAHA	Tomáš ZIMA
2004	(16. - 18. 5.)	UHERSKÉ HRADIŠTĚ	Antonín ZAJÍC
2005	(19. - 21. 6.)	LIBEREC	Zdena RYCHNOVSKÁ
2006	(21. - 23. 5.)	ČESKÝ KRUMLOV	Zdena RYCHNOVSKÁ
2008	(1. - 3. 6.)	BRNO	Milan DASTYCH